

Pedagogische adviezen voor speciale kinderen

Een praktisch handboek voor professionele opvoeders, begeleiders en leerkrachten

Trix van Lieshout (2009, tweede, herziene druk)

Houten: Bohn Stafleu van Loghum

ISBN 978 90 313 6283 7

428 bladzijden

Prijs: € 29,90

In 2002 verscheen de eerste editie van dit bekende boek, waarvan nu een geheel herziene editie is verschenen. Als ik de vorige versie uit mijn boekenkast hiermee vergelijk, dan valt direct op dat de nieuwe ongeveer tweemaal zo dik is. De kaft is gelukkig wat 'frisser' dan de vorige, die was vrij somber. Het boek blijkt inhoudelijk grondig 'gepimpt'. Bij het lezen valt op dat de auteur een bewonderenswaardig overzicht en kennis van zaken heeft over het vakgebied en recente ontwikkelingen daarbinnen. Bij de verschillende onderwerpen weet ze keer op de keer de gezaghebbende *up-to-date* literatuur, studies en richtlijnen te bespreken, in heldere praktijktaal. Er is hier een gepassioneerde en pragmatische vakvrouw aan het woord, die gedragsproblemen bij de meest voorkomende stoornissen bespreekt. Naast een stukje theorie en informatie over diagnostiek en behandeling wordt genoemd wat er juist ook *buiten* de ggz aan gedaan kan worden: handlingsgerichte adviezen voor de aanpak op school en op de werkvloer van instellingen. In deze druk is (meer) aandacht voor ADD, MCDD, NLD, neurofeedback, ACT, *mindfulness*, ERS/borderline, de rol van cultuur en voeding bij gedragsproblemen, hechting, en ga zo maar door. Wat betreft nieuwe en 'hippe' ontwikkelingen in het vak wordt niet overdreven meegehoud

in het enthousiasme rondom potentiële *hypes*, maar duidelijk beschreven of iets al een evidence-based status heeft of vooralsnog als 'alternatief' of 'onvoldoende onderbouwd' beschouwd mag worden. Misschien had in het stuk over NLD nog mogen worden toegevoegd dat er juist ook uit neuropsychologische hoek veel kritiek is op deze diagnose (de diagnose is niet alleen omstreden omdat het geen 'psychiatrisch' beeld is) en dat de witte stof-hypothese (bij mijn weten) inmiddels aantoonbaar onjuist is gebleken.

De wat lange titel vat de strekking van het boek eigenlijk prachtig samen. Ik kan me zelfs voorstellen dat wat slimmere ouders hier ook veel aan kunnen hebben bij het leren omgaan met hun 'speciale' kind en heb gelijk al wat pagina's genoteerd om te kopiëren voor een moeder van een meisje met MCDD.

De benadering die bij allerlei problemen wordt voorgesteld, stelt altijd respect als basis en er ligt veel nadruk op het belang van goed contact met het kind. Gebruik van humor wordt erg aangeprezen en staat zelfs op nummer 2 in de pedagogische top 40 in de bijlage.

Meer dan in andere boeken wordt hier een overzicht gegeven van allerlei programma's en methodieken gericht op het tegengaan van pesten, zelfs digitaal getrei-

ter via MSN wordt besproken. Ik kwam hier de 'no blame'-benadering tegen waarover ik enkele jaren geleden een indrukwekkende documentaire zag. Het is jammer dat het stuk over pesten zo 'verstopt' zit in een hoofdstuk en alleen opgemerkt wordt als je er toevallig doorbladert.

Het boek is geschreven vanuit de onderwijssituatie, maar veel breder toepasbaar. Het bevat verwijzingen naar relevante websites en ieder hoofdstuk heeft een aantal blauwe tabellen waarin de kern van de wenselijke aanpak bij bepaalde problemen wordt samengevat. Daarnaast puilt ieder hoofdstuk uit van de puntsgewijze tips en adviezen; praktischer dan dit krijg je het nergens voorgeschoteld.

Van Lieshout sluit af met een aantal bijlagen waarin enkele modellen van Haartmans zijn opgenomen en aandacht is voor de gedragsverschillen tussen jongens en meisjes.

Natuurlijk zijn er ook enkele kritische kanttekeningen te plaatsen. Zo ontbreekt een trefwoordenregister, wat opmerkelijk is voor een boek dat zichzelf als naslagwerk promoot. Soms kom je daardoor 'toevallig' paragrafen tegen die je anders niet had opgemerkt, zeker ook omdat de inhoudsopgave enkel de hoofdstuktitels vermeldt. Verder kwam ik er herhaaldelijk bij toeval

achter dat in de tekst genoemde literatuurverwijzingen niet in de literatuurlijst achterin zijn opgenomen en dat er ook een aantal slordigheden is ingeslopen met betrekking tot verschillende lettergroottes binnen een enkel woord of de spelling van sommige woorden en auteursnamen. Mijn alertheid op dit vlak werd geactiveerd nadat ik een boek van mijn vader over de omgang met jongeren in de straatcultuur onder de naam 'Kaldenbach' tegenkwam. Hij ligt er gelukkig niet wakker van.

Ook verwonderde het mij dat het syndroom van Asperger op enkele plaatsen wordt beschreven als een subtype binnen PDD-NOS. Dat is raar als je bedenkt dat de NAO-classificaties binnen de DSM nu juist bedoeld zijn om mensen te classificeren die niet aan de criteria van gelijksoortige classificaties voldoen.

Verder worden DSM-criteria soms zonder vermelding hiervan 'vrij vertaald', zoals bij de ODD-criteria (geen slechte overigens).

Bij de verklaringsmodellen van autisme miste ik Peter Vermeulens concept van 'contextblindheid', waarover hij in *Balans Magazine* (2005) en het *Wetenschappelijk Tijdschrift Autisme* (2007) enkele bijzonder interessante artikelen schreef.

Deze kritische noten laten echter de *bottom line* onverlet, namelijk dat iedere school en 'werkvloer' dit boek gewoon op de plank moet hebben staan voor een afgestemde aanpak voor kinderen die daarvan kunnen profiteren.

Yaron Kaldenbach, gz-psycholoog

LITERATUUR

- Vermeulen, P. (2007). Autisme als contextblindheid. *Wetenschappelijk Tijdschrift Autisme - Theorie en Praktijk*, 6(3), 92-104.
- Vermeulen, P. (2005). Ouders moeten autistisch leren denken. *Balans Magazine*, 20(5), 8-11.

Autisme en het Aspergersyndroom

Autisme en Aspergersyndroom: de stand van zaken

Simon Baron-Cohen (2009)

Uitgeverij Nieuwezijds: Amsterdam

ISBN 978 90 5712 283 5

191 bladzijden

Prijs: € 19,95

Over autisme en aanverwante problematiek is en wordt veel geschreven. Autisme intrigeert en is in velerlei opzichten nog een grote puzzel. Dat blijkt ook in deze boekjes van twee vooraanstaande Britse wetenschappers.

Inhoudelijk verschillen de boekjes niet veel, maar er zijn wel accentverschillen. Beide auteurs beschrijven de ontwikkelingen in de tijd en illustreren aan de hand van gefingeerde personen de overeenkomsten en verschillen tussen 'klassiek autisme', het syndroom van Asperger en andere varianten van het autismespectrum. Het zijn rake beschrijvingen, die in de praktijk bruikbaar zijn in gesprekken met ouders die zich zorgen maken over de ontwikkeling van hun kind. Van Baron-Cohen is bekend dat hij de aanduiding 'stoornis' bij voorkeur vermijdt. Het benadrukt naar zijn idee teveel de beperkingen en problemen. Het blijft lastig en soms verwarrend dat wij, 'neurotypische personen', diverse

namen geven aan gedrag dat voortkomt uit een andere wijze van (sociale) informatieverwerking, zoals ASS, PDD NOS, POS, Asperger, autisme, contactproblematiek of -stoornis. De betekenis die individuen aan deze termen verbinden (mild versus ernstig, hopeloos of getalenteerd) varieert aanzienlijk. Baron-Cohen spreekt liever van een 'conditie binnen het autismespectrum' een sympathieke en passende omschrijving naar mijn smaak. In de praktijk laat ik het altijd aan de betrokkenen over om de term of omschrijving te kiezen die hen het best bevalt. Baron-Cohens aanduiding wint hierbij aan populariteit.

Wie echter helemaal niet wil spreken over hersenafwijkingen, kan volgens Frith haar boekje beter wegleggen. De moeilijkheden waarmee personen met autisme en hun directe omgeving worden geconfronteerd, zijn daarvoor te ernstig en ook dát is waar. Toch, al hebben we het over een classificatie die nodig is om al-